HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ההוא דהוה קא שכיב. והיו לו אחין ולא בנין דמוחזק ליבם: **אמרו ליה אחיה למאן.** זקוקה ליבום או מותרת לשוק: **חזיא לכהנא.** ולא דוקא אלא שמותרת לכל אדם ואינה זקוקה ליבם ומיהו לכהנא אסירא דהא ע"י (ד) מגו דבעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן מהימנינן (ה) כדמפרש ואזיל: **למאי ניחוש לה.** לאסרה לשוק: **הא"ר חייא בר אבא בו'.** והאי נמי הכי קאמר גרשתי את אשתי וחזיא לעלמא ומיהו לכהנא אסירא דהא לא פטרינן לה אלא בטענת גרשתי את אשתי וגרושה פסולה לכהן שהרי אינה נפטרת בטענת יש לי בנים דהא מוחזק לן בגויה דאין לו בנים ואיהו לא טעין יש לי בנים דניהמניה ע"י מגו דמאי פטר לה בגט הלכך הכי קאמר גרשתי את אשתי ונאמן הוא דאי בעי מגרש לה: **ואמן אשיוויי בו.** דלמא אמוראי גינהו דפליגי אליבא דר' יוחנן ואיכא למאן דאמר אינו נאמן אפילו להכא דלא אמרינן מגו שהרי רגלים יש לדבר שלא גירשה דאם גירשה קלא הוה ליה למילתא כדאמרינן בהאשה שנתארמלה[ו]: **חוש לה.** כאביי ותיאסר לשוק ומשום דאמר לעיל למאי ניחוש קאמר הכא דודאי איכא למיחש. ומהכא שמעינן דבעל שאמר גרשתי את אשתי אינו נאמן: **הכוא דהוה מוחזק לן.** בגויה דלית ליה אחי חזקה בעלמא בלא עדים ויודעין היו בודאי דאין לו בנים ואי לא דמוחזק לן דלית ליה אחי היה לנו לאסרה לשוק מספק כיון דודאי אין לו בנים: **ועוד האמר בשעת מיתה בו'.** ואע"פ שאין לו בנים כיון דאמר אין לי אחים נאמן להתירה ואע"ג דמוחזק לן באחי נאמן להתירה מגו דאי בעי פטר לה בגיטא ומה לו לשקר כדאמרי' נמי לעיל דאף על גב דמוחזק לן באחי ואמר זה בני נאמן להתירה משום מגו דאתי מגו ומרע ליה לחזקה: **אמר ליה אביי הא אמרי.** בני העיר הזאת דאיכא עדים וגריכין אנו לחוש לדבריהם ולהמתין עד שנשמע מה בפי עדים: ומשני **השתא מיהא הא ליתנהו.** ואין לנו אלא מה שעיינינו רואות: **לאו היינו.** דמקשינן בכתובות בפ' האשה שנתארמלה [כג.] גבי בתיה דמר שמואל דאשתביין ואסקינהו לארעא דישראל ואמרו נשביתי וטהורה אני ושרינהו רבי חנינא לנשא לכהנים ואמרי' והאיכא עדים במדינת הים שנטמאו ואמר ר' חנינא עדים בלד אסתן רוח צפונית ותאסר בטמיה ומפרש התם דעדי טומאה אתמר: **אם הקילו בשביה.** דהרבה הקילו בה חכמים במסכת כתובות דאפי' אשה ועד אחד נאמנין לומר טהורה וטעמא דבשביל שנתייחדה בין השבאין אין לנו לאסרה שהרי אשה משמרת עצמה מזנות ואוקמה אחזקתה ואיסור קל הוא אם נישאת לכהן: **נקל באשה אינ.** בתמיה דאיכא (ו) איסור חנק והרי היא בחזקת איסור עד עתה ואל תתירנה מספק כיון דאמרי אינשי דאיכא עדים במדינת הים שזקוקה ליבם: **דמנוולא נפשה לגבי שבאי** לא גרסינן ופירוש היה בספרים: **חוש לה.** כאביי ולא תגשא בלא חליצה: **דקאמרי אחינו הוא.** ומשום הכי קתני גבי נפלו לו נכסים ממקום אחר דכולן יורשין אותו: **ואו לא.** הלא עם כל אחיו יש לו ליטול: **דקאמרי אין אנו יודעין.** הלכך לא שקיל מיניהו מידי דאמרי ליה אייתי ראיה וכשמת הן יורשין אותו מכח אחיהן הני שמודה להן שאותו הספק אחיהן היה: **ואם אומרים בו'.** ופלוגתא היא בכמה מקומות בגמ' (ב"ק דף קיח.) דרב הונא ורב יהודה אמרי תייב וד"נ ור' יוחנן אמרי פטור וקיימא לן דפטור דהלכתא כרבי יוחנן מחבירו[ז] וכרב נחמן בדיני[ח] אלא שיבא שבועת היסת שאינו יודע. ומתניתין נמי האיש האחד טוען בשביל אחיו הספק ממון יש לאחי בידכם והן אומרים אין אנו יודעין ואמרי' פטורין דאוקי ממונא בחזקת מריה: לעולם

חזיא לכהנא רבה. יש מוחקים רבה משום דלכל הפחות אלמנה היא ולא חזיא לכהן גדול ואומר ר"י דשפיר גרס רבה דהא אף לכהן הדיוט אסירא דהא מטעם שאמר גרשתיה היה מתיר[א] ולא שהיה אומר שהיו לו בנים דא"כ היה נאמן כדתנן במתניתין דזה בני נאמן ומאי הוי מייתי עלה מילתא דר' יוחנן אלא הכי פירושו דחזיא לכהנא רבה כלומר אינה זקוקה ליבום שגרשתיה דמותרת לכל העולם ואפי' לכהן גדול מטעם זיקת יבמין וה"ר מנחם גרס חזיא לכהונה כלומר אינה זקוקה ליבם וחוזרת לכהונת בי נשא לאכול בתרומה[ב]: ה"ג **הא** אמרי דאיכא סהדי במדינת הים דידעי דאית ליה אחי. וה"פ הא יצא קול הכא שאומרים דאיכא עדים במדינת הים[ג] ול"ג והא איכא סהדי במדינת הים דאי ודאי דאיכא עדים במדינת הים א"כ מאי קאמר השתא מיהא הא ליתנהו ואי בעי למימר שיש לנו לחוש שמא יש עדים הא ודאי איכא[ד] למימחא דהא תנן יש לי בנים נאמן וה"ה אין לי אחים נאמן דמגו דאי בעי פטר לה בגיטא וכן בפרק שני דכתובות (דף כג. ושם) על בנתיה דמר שמואל דאשתביין ופריך הא אמרי איכא עדים במדינת הים אבל אי איכא קול אין לנו לחוש מאלינו שמא יש עדים דהא תנן התם נשביתי וטהורה אני נאמנת:

אביי אמר לעולם חייב. (ו) וקשה דרב יהודה אדרב יהודה דברים שור שנגח את הפרה (ב"ק דף מו. ושם) אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי קומכוס אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין המע"ה ומפרש התם דזה כלל גדול אפי' ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא אלמא לרב יהודה ברי ושמא לאו ברי עדיף וי"ל דוקא גבי מלוה אית ליה לרב יהודה דברי עדיף דהוי ברי משום דאם לא הלוהו לא היה מעיז פניו לומר מנה לי בידך שהרי הלוה יודע שלא הלוה ממנו כלום[ה] ושמא של לוה גרוע שהיה לו לידע אם הלוה או לא הלוה[ו] ולכך חייב אבל גבי שור שנגח את הפרה דלא חשיב ברי של ניזק משום דיודע שהמזיק אינו יודע מתי ילדה קודם נגיחה או לאחר נגיחה לכך טוען ברי שיודע שלא יכחישנו המזיק ושמא של מזיק אינו גרוע כי אין לו לידע כי לא היה אם[ז] אבל קשה הא דאמר בפ"ק דכתובות (דף יב: ושם) אמר ליה אביי לרב יוסף הא דרב יהודה אמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב דשמואל היא דפסיק התם כרבן גמליאל דנאמנת כשאמרה משארסתני נאנסתי ונסתתפה שדהו והשתא הא אפילו רב יהודה מודה לשם דאינה נאמנת לפי שהבעל אינו יודע מתי נאנסה לא חשיב ברי שלה כי ההיא דניזק ומזיק[ח] (ומיהו י"ל (ט) דהוה מצי למימר וליטעמיך) וכן ברים הבית והעלייה (ב"מ דף קטו: ושם) גבי אם היה מכיר מקלת אבניו נוטלן ומוקי לה דקאמר אביי יודע וקאמר ליעמא מיהו מיובתא דר"נ ור' יוחנן דאמרי מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור והשתא הא לרב יהודה נמי הוי מיובתא דמודה התם דפטור דהוי ברי גרוע משום דאידך אם היו שלו לפי שהרבה אבנים דומות זו לזו וי"ל דאביי דהכא לא משוי מילוק בין ברי חשוב דמלוה לברי גרוע דהא קאמר הכא לעולם חייב ושאני הכא דכי מנה לאחר בידך דמי משמע דאם הוא עצמו היה אומר אחיך אני והוא אומר איני יודע טוען בחלקו אע"ג דהוי ברי גרוע דהם אינן יודעים אם יש להם אח במדינת הים או לאו[ח] והשתא אתי שפיר דהכא דכתובות אביי אמר לה והכא דהבית והעלייה (שם) נמי דקאמר ליעמא תהוי מיובתא דר"נ משום דלאביי לא הוי מיובתא דרב יהודה וזה כלל גדול בדין דרים פרק הפרה לא מוקי אביי לאימוי אפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא אלא מוקי להכי דאמר התם מ"נ לכי הא דאמר (לעיל דף נב.) המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן דאחזירנו כנגד רובא ואין להאריך כאן: כל

מסורת הש"ס

א) [לעיל קנד:], ב) [יבמות לא:], ג) כתובות כב. קדושין יב.,ד) רש"ל מ"ז, ה) [לפמ"ש תוס' ניטין כו. ד"ה התם וכו' ל"ל רבה], ו) [ב"ק קיח. ב"מ לז: קטו: כתובות יב:], ז) [כתובות כג.], ח) [עירובין מו: ביצה ד.], ט) [כתובות יג.], י) גליון,

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבה מאי ניחוש: (ב) שם אם הקלנו בשביה נקל כל"ל ותיבו' משום דמנוולא נפשה לגבי שבאי בפמק: (ג) שם ואינך מאי קאמרי אי דקאמרי אחונא הוא: (ד) השב"ם ד"ה חזיא וכו' על ידי שאמר כל"ל ותיבות מגו דבעל בפמק: (ה) בא"ד מהימנינן ליה כדמפרש: (ו) ד"ה נקל בנשא אים וכו' איסור חנק. נ"ב אע"ג דעכשיו אינה מ"מ ולכאו' חנק כי אם לאו דלא מהיה אשת המתה המולה מ"מ מאחר דקודם שמת בעלה היתה בחזקת מ"מ עדיין בחזקת אותו איסור עומדת וחכו איסור חנק לא חנק ממש רק איסור חנק שהיה בה לא נתאלן ממנה עד שנשטרפ מזיקת ינמה: (ז) תוס' ד"ה מגיי וכו' מייב וא"ת וקשה דרב יהודה: (ח) בא"ד ומיהו י"ל התם דהוה מלי:

מוסף תוספות

א. [ו]היכי חזיא אפי' לכהן הדיוט. ריטב"ם. ב. ואילו היתה זקוקה ליבם הייבם פוסלה וכמו ששנינו (יבמות סז:) העובר והייבם פוסלין ואין מאכילין. רשב"ם. ג. ומתני' כמנ"ן [דהאי] קול הוחזק כאן בב"ד דבמדינת הים איכא עדים. אמנם רבינו יונה כתב ואע"ג דקיי"ל וכו', התם היינו טעמא דלא מיתסר אם יצא קול שיש עדים במדינת הים שהיא מקודשת עד שיגיעו לדבר הברור, משום דמוקמי לה בחזקת פנויה דאשה זו בחזקת פנויה עומדת ואין מוציאין מחזקה בקול בעלמא, אבל הכא הרי זה הקול יוצא להכחיש עיקר החזקה הראשונה, דהא אמרי דאיכא עדים במדינת הים דידעי דאית ליה אחי, וכיון דאפשר לברר הדבר חיישינן ונמתין עד שיתברר הדבר. ד. דא"כ אין לדבר סוף דלעולם איכא למיחש. תוס' קידושין יב: ה. [ו]יודע שיכחישנו אם הוא משקר. תוס' ב"ק מו. ו. הלכך מדטעין שמא מוכחא מלתא דברי דהאי אמת הוא. סס. ז. [ד]אטו בכי הא גוונא דלא הו"ל למידע י"ל ברי ושמא ברי עדיף א"כ האומר לחבירו שורך הזיק את שורי והוא אומר איני יודע נימא ברי עדיף ויתחייב לו, אין לדבר סוף. תוס' י"ד. ח. [ומיהו] י"ל כיון דהאי אח מסהיד עליה שהוא בעל דינו כמותם אע"ג דאינהו לא הוה להו למידע אמרינן בהו ברי ושמא ברי עדיף למאן דמחייב ואילו היה טוען האי אח דברי לי דאנא אחונכון הוו מחייבי אבל בודאי אי לא הוה האי אח דאודי ליה לא הוו מחייבי אע"ג דאיהו טעין ברי ואינהו טענו שמא. תוס' רי"ד.

עין משפט נר מצוה

גיטין ג טוש"ע אה"ע סי' קנב סעיף ח:
קלא ב ג מיי' פ"ג מהל' יבום הלכה ג סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קמו סעיף ח:
קלב ד מיי' פ"ד מהל' נחלות הל' ח וע"ש במ"מ סמג עשין לו טור שו"ע חו"מ סי' רפ ס"ד:
קלג ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
קלד ו מיי' פ"ח מהל' טוען הל' ח ועיין במ"מ סמג עשין לה טור ש"ע חו"מ סי' עה ס"ט:

גליון הש"ם

גמרא חוש לה. עיין כ"י פי"ב דיבמות דף לח ע"ב וצ"ע. וגראה דהמכוון בדברי כ' מיהו"ם. אי דפיכת הש"ם מגא דעינן דהוא אינו נאמן אף בדיני לאמרי' הכא חוש לה. אי דהתליה בעלמותה בלא עדים לאו כלום היא כמו במקדש בלא עדים ובריטב"א יבמות מפורש הכי: **רשב"ם** ד"ה נקל כו' **דאיכא** איסור (חוזק) [חנק]. ק"ל הא יאלא מאיסור א"א ורק היא יבמה לשוק דהוא רק לאו וכזה ק"ל על תוס' יומא דף נה ע"ב ד"ה והתנן:

מוסף רש"י

בעל שאמר גרשתי את אשתי אינו נאמן. דאם איתא דגרשה קלא אית לה למלגא הלכך לא אמרינן מה לי לשקר, דממה לי לשקר במקום עדים דמי (לעיל קדד:). **עדים בצד אסתן.** בלד צפון, מלפון זהב יאמה (איוב לז) מתרגם מדלאסתא (כתובות כג.) רוח צפונית, ואינו באים ומעידים, **ותאסר,** בטמיה (קדושין יב:). **והלה אומר איני יודע פטור.** מלבאם, ומכל מקום משבועין ליה שבועת היסת שכן הוא דברי שאינו יודע שהוא מייב לו (כתובות יב: ב"ק קיח.) דלא עדיף שמא מברי, דהא לא נמי הוי טעין ליה אין לך בידי כלום הוי משבועין ליה שבועת היסת (ב"ק שם).

רבינו גרשום

דאמרי ליה איתתא למאן. כלומר דלא הוה ידעי אי הוה [לו] בן כדי שלא תהיה אשתו זקוקה ליבום אי לאו: אמר להו חזיא לכהנא רבא. לאו משום דוקא קאמר לכהנא רבא משום דאיהו דאסור באלמנה אלא לכל כהנא הדיוטות דאינה זקוקה ליבום דאית ליה בנים: חוש לה. להתירה דנאמן דנסמוך אשנויי. ואיכא דאמרי חוש לה דאינו נאמן: לאו היינו דר' חנינא בצד אסתן. במסכת כתובות האשה שאמרה נשבתי וטהורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר שאין עדות אחרת אלא היא. ואמרי' והלא שמא יש לך עדים במדינת הים שנשבית ולא תהא נאמנת שאומרת טהורה אני. אמר להו ר' חנינא עדים בצד אסתן. עדיה בצד דרום לסוף העולם דליתנהו קמן ואנן אסרין לה. הכא נמי הואיל דליתנהו הני עדים לקמן דאסהדי דאית ליה אחי והוא אומר אין לו אחין וגם מוחזק לן דלית אחי נאמן: נקל באשת איש. לפוטרה בלא חליצה ויבום: חוש לה. להיתר ואיכא דאמרי חוש לה לאיסור: ותו לא. הא בכל הנכסים ראוי ליטול כאחד מהן: יירשו אחיו עמו. הואיל דקאמרי דלא הוי אחיהון ואמאי יירשו: לא צריכא דקאמרי אין אנו יודעין אם אחינו הוא אם לאו. ומשום הכי יתרי בנכסים שנפלו לו לאחר מיכן ומצו למימר להאי אנת מיהא מודה דאחינו הוא משום הכי נירות כותך. והאי דלא יהיבנא ליה מחלקן משום דאנן לא ידעין דאחינו היה: זאת אומרת. דיטול עמו בחלקו דהאי דמודי לו ולא בחלקן דהאי דאמרי אין אנו יודעין. הכי נמי בעלמא כשאמר אחד לחבירו מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור אפי' משבועה: